

ภาคผนวก ก.

สรุปผลจากการการประชุมสัมมนาระดมความคิดเห็น และสัมภาษณ์บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม

การจัดประชุมระดมความคิดเห็นอย่างมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน และผู้เกี่ยวข้องใน
จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดชลบุรี รวมถึงการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเยียวยาความ
เสียหายของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา จาก รวมทั้งการจัดประชุมระดมความคิดเห็นอย่างมี
ส่วนร่วมจากภาคประชาชน และผู้เกี่ยวข้อง สรุปผลได้ดังนี้

1. สรุปผลจากการการประชุมระดมความคิดเห็น

โครงการวิจัยนี้ได้ทำการจัดประชุมระดมความคิดเห็นอย่างมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน
และผู้เกี่ยวข้องในภูมิภาคคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่จังหวัดนครราชสีมา และภาคตะวันออก
ที่จังหวัดชลบุรี มีรายละเอียดจากการประชุมในแต่ละจังหวัดดังนี้

1.1 การประชุมระดมความคิดเห็นครั้งที่หนึ่ง จังหวัดนครราชสีมา ณ. โรงแรม รอยัลปรีนเซส ในวันอังคารที่ 12 ธันวาคม 2549

คณะผู้วิจัย โดย รศ.ดร.อุดม รัฐอมฤต ได้กล่าวรายงานความเป็นมาของการจัดประชุม
ระดมความคิดเห็นอย่างมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนและผู้เกี่ยวข้อง รวมทั้งได้นำเสนอ
รายละเอียดเกี่ยวกับการศึกษาวิจัย และอธิบายถึงแนวคิด รูปแบบและขั้นตอนในการเยียวยา
ผู้เสียหายและจำเลย ต่อจากนั้นได้เชิญ นายชาญเชาวน์ ไชยานุกิจ อดีตอธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิ
เสรีภาพ เข้าร่วมในการนำเสนอความคิดเห็นด้วย โดยระหว่างการนำเสนอดังกล่าวได้เปิดโอกาส
ให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้ซักถามและแสดงความคิดเห็น

ต่อจากนั้นได้มีการจัดประชุมในรูปแบบของการประชุมกลุ่มในประเด็นสำคัญของการ
เยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ซึ่งที่ประชุมเห็นว่าประเด็นสำคัญในเรื่องการเยียวยา
ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญานั้นมีดังนี้

-
- แนวคิดและที่มาในเรื่องการเยียวยาผู้เสียหายและจำเลย
 - กลไกของกฎหมาย และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการเยียวยาผู้เสียหายและจำเลย
 - ปัญหาและอุปสรรคของการเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยตามกฎหมาย
 - ปัญหาและอุปสรรคที่พบโดยบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

ประเด็นแรกในเรื่องที่มาและแนวความคิดพื้นฐานการเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญานั้น มีที่มาจากสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญที่ได้ดำเนินการร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ได้เล็งเห็นความสำคัญในการช่วยเหลือผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาด้วยเหตุที่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาที่ไม่สามารถเข้าถึงกลไกการเรียกร้องต่างๆที่ใช้กันอยู่แล้ว เช่น การฟ้องคดีทางแพ่ง หรือการฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 ซึ่งเป็นการพึ่งอำนาจศาลของผู้เสียหายและจำเลย จึงได้กำหนดบทบัญญัติอันเป็นแม่บทไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 245 และมาตรา246 ซึ่งในเวลาต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 เพื่อเป็นอีกกลไกหนึ่งที่เพิ่มเติมขึ้นจากกลไกเดิมทั้งนี้ การวางหลักเกณฑ์และตรากฎหมายเช่นนี้เป็นหลักการที่สอดคล้องกับมาตรฐานขององค์การสหประชาชาติด้วย

สำหรับแนวคิดพื้นฐานในเรื่องการเยียวยาผู้เสียหาย และการเยียวยาจำเลยนั้นมีความแตกต่างกันกล่าวคือ แนวคิดในการเยียวยาผู้เสียหายนั้นเป็นเรื่องการสงเคราะห์เบื้องต้นเท่านั้น ในขณะที่การเยียวยาจำเลยเป็นแนวคิดที่จะชดใช้ให้จำเลยผู้บริสุทธิ์ที่ต้องถูกดำเนินคดีโดยเจ้าพนักงานของรัฐให้กลับคืนสู่ฐานะเดิม ดังนั้นการที่กฎหมายได้นำเอาการเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยซึ่งมีแนวความคิดพื้นฐานที่ต่างกันเช่นนี้มารวมอยู่ในพระราชบัญญัติฉบับเดียวกัน จึงได้ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับแนวทางในการพิจารณาจ่ายค่าตอบแทน ค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่ายแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาที่ไม่ชัดเจน ในเรื่องนี้จึงควรที่จะแยกบทบัญญัติกฎหมายในการเยียวยาผู้เสียหายและการเยียวยาจำเลยออกจากกัน

ประเด็นที่สอง กลไกของกฎหมาย และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยจะต้องแยกออกเป็นในฝ่ายของผู้เสียหายและฝ่ายจำเลย กล่าวคือ กลไกในการพิจารณาของฝ่ายผู้เสียหายนั้น ไม่ใช่เรื่องทางกฎหมาย แต่เป็นเรื่องของความรู้สึกของเหยื่อผู้ถูกกระทำ ดังนั้นกลไกในการพิจารณานั้นต้องอาศัยทั้งหลักกฎหมาย จิตวิทยา และหลักสิทธิมนุษยชนด้วย

สำหรับกรณีของจำเลยนั้น จะต้องพิจารณาว่าจะใช้กลไกเชิงกฎหมายหรือจะตีความตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัตินี้ กล่าวคือหากใช้กลไกเชิงกฎหมายแล้วการพิจารณาจ่าย

ตามพระราชบัญญัตินี้ต้องถือตามคำพิพากษาของศาลอย่างเคร่งครัด ถ้าศาลไม่ได้วินิจฉัยไว้ในคำพิพากษาว่าจำเลยไม่มีความผิดแล้วก็จะไม่จ่ายค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่ายใดๆทั้งสิ้น แต่หากจะตีความตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัตินี้แล้วก็ต้องใช้กลไกการพิจารณาในรูปของคณะกรรมการวินิจฉัยตามที่ได้กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัตินี้

ประเด็นที่สามในเรื่องปัญหาและอุปสรรคของการเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยตามกฎหมายของกฎหมาย ที่ประชุมเห็นว่าปัญหาส่วนหนึ่งมาจากความล่าช้าของกระบวนการพิจารณาโดยการแก้ไขความล่าช้าของกระบวนการพิจารณาตามพระราชบัญญัตินี้ ควรจะปรับโครงสร้างคณะกรรมการวินิจฉัย กล่าวคือควรเพิ่มกรรมการภาคประชาชน และลดกรรมการภาครัฐ แต่ยังคงให้มีบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไว้ในโครงสร้างของคณะกรรมการวินิจฉัย นอกจากนี้ยังควรที่จะให้มีการกระจายอำนาจกระบวนการพิจารณาออกมาในจังหวัดต่างๆ เพื่อที่จะไม่ต้องส่งเรื่องกลับไปในส่วนกลาง

อย่างไรก็ตามมีข้อที่จะต้องตระหนักอยู่ว่า หากมีการกระจายอำนาจออกมาในจังหวัดต่างๆ แล้วจะทำให้เป็นมาตรฐานเดียวกันได้มากน้อยเพียงใด

อีกปัญหาหนึ่งซึ่งที่ประชุมได้แสดงความเห็นไว้ เป็นเรื่องของงบประมาณในการเยียวยา เนื่องจากการช่วยเหลือตามพระราชบัญญัตินี้มุ่งเน้นไปในเรื่องของการช่วยเหลือด้านตัวเงิน ทำให้รัฐอาจมีงบประมาณไม่เพียงพอที่จะให้การเยียวยาแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วนและเป็นธรรม อันอาจส่งผลต่อการกำหนดเงื่อนไขต่างๆ เพื่อจำกัดการจ่ายเงินตามพระราชบัญญัตินี้

ประเด็นที่สี่ ผู้เข้าร่วมประชุมที่มาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แสดงความเห็นว่ามีผู้ที่ยื่นคำขอมุ่งหาประโยชน์จากเงินที่ได้รับมากกว่า โดยมีได้คิดว่าเป็นเพียงสิ่งที่รัฐให้การช่วยเหลือสงเคราะห์ให้เท่านั้น

นอกจากนั้น ในกรณีของจำเลยที่ประชุมได้แสดงความเป็นห่วงว่าในปัจจุบันได้มีแนวโน้มของการหาประโยชน์จากการได้รับค่าทดแทนตามพระราชบัญญัตินี้ โดยมีการร่วมมือกับบุคคลหลายฝ่าย ทำให้วัตถุประสงค์ของกฎหมายถูกบิดเบือนไป

1.2 สรุปผลการสัมมนาครั้งที่ 2 จังหวัดชลบุรี ณ. โรงแรมเมอร์เคียว ในวันอังคารที่ 26 ธันวาคม 2549

คณะผู้วิจัย โดย รศ.ดร.อุดม รัฐอมฤต ได้กล่าวรายงานความเป็นมาของการจัดประชุม ระดมความคิดเห็นจากภาคประชาชนและผู้เกี่ยวข้อง รวมทั้งได้นำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับการ ศึกษาวิจัย และอธิบายถึงแนวคิด รูปแบบและขั้นตอนในการเยียวยาผู้เสียหายและจำเลย ต่อจากนั้นได้เชิญ นายชาญเชาวน์ ไชยานุกิจ อธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ เข้าร่วมในการ นำเสนอด้วย โดยระหว่างการนำเสนอดังกล่าวได้เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้ซักถามและ แสดงความคิดเห็น

ต่อจากนั้นได้มีการจัดประชุมในรูปแบบของการประชุมกลุ่มในประเด็นสำคัญของการ เยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ซึ่งที่ประชุมเห็นว่าประเด็นสำคัญในเรื่องการเยียวยา ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญานั้นมีดังนี้

- แนวคิดและกลไกการเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทน ผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544
- รูปแบบของการเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยตามกฎหมายเหมาะสมแล้วหรือไม่
- ปัญหาและอุปสรรคของการเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยตามกฎหมาย

ประเด็นแรก ที่ประชุมแสดงความคิดเห็นว่า การกำหนดให้รัฐเข้ามาับภาระการเยียวยา ความเสียหายแก่ผู้เสียหายเช่นนี้เป็นการเตือนให้รัฐและคนในสังคมได้เข้ามาช่วยกันดูแลซึ่งกันและ กัน โดยรัฐจะเยียวยาให้แก่ไหนเพียงใดนั้น หลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัตินี้จะให้การเยียวยาแก่ ผู้เสียหายเฉพาะบางกรณีโดยพิจารณาจากฐานความผิด พฤติการณ์ความร้ายแรงและสภาพแห่ง การกระทำความผิด และผู้เสียหายนั้นได้รับการเยียวยาจากทางอื่นแล้วหรือไม่

สำหรับการเยียวยาจำเลยนั้น ที่ประชุมเห็นว่าแนวคิดพื้นฐานในการเยียวยาความเสียหาย จำเลยในคดีอาญานั้นเกิดจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้นำร่างรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ซึ่งได้เล็งเห็นว่าจำเลยในคดีอาญานั้นก็เป็นเหยื่อเช่นเดียวกับกรณี ของผู้เสียหาย แต่ในกรณีนี้เป็นเหยื่อของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยในเรื่องนี้ได้มีเหตุผล ที่สนับสนุนหลักการนี้ที่สำคัญ ได้แก่ คดีเซอร์รี แอน ดันแคน

โดยเงื่อนไขที่สำคัญในการที่จำเลยจะได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัติ นี้ คือจำเลยนั้นต้องถูกคุมขังจริงตามหมายขัง และต่อมาได้มีคำพิพากษายกฟ้องเพราะจำเลย

ไม่ได้กระทำความผิด ซึ่งในเงื่อนไขเหล่านี้จะเห็นได้ว่ากฎหมายต้องการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล และเน้นย้ำไปถึงเรื่องการปล่อยชั่วคราวด้วย

ประเด็นที่สองที่ประชุมเห็นว่าการที่มีจำเลยจำนวนมากมาใช้สิทธิยื่นคำร้องขอค่าทดแทนตามพระราชบัญญัตินี้ ย่อมชี้ให้เห็นถึงปัญหาความผิดพลาดและความบกพร่องของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในการนำตัวผู้กระทำความผิดที่แท้จริงมาลงโทษ ไม่ว่าจะเป็นในชั้นพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการหรือศาลก็ตาม ซึ่งเมื่อเกิดความผิดพลาดดังกล่าวแล้วก็เป็นการสมควรที่รัฐจะเข้ามารับผิดชอบไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของตัวเงินหรือการช่วยเหลือโดยทางอื่น อย่างไรก็ตาม ผู้เข้าร่วมประชุมบางท่านเห็นว่า องค์การในกระบวนการยุติธรรมต่างก็ต้องใช้ดุลพินิจในการดำเนินงานและพิจารณาเรื่องต่างๆด้วยกันทั้งสิ้น ดังนั้นการมุ่งเน้นการเยียวยาจำเลยไปในรูปแบบของการให้ค่าทดแทนด้วยตัวเงิน โดยไม่ได้มีการสะท้อนความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรมออกมาอย่างเป็นรูปธรรมจะเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุโดยไม่ได้แก้ไขถึงสาเหตุของปัญหาอย่างแท้จริง

สำหรับกรณีของผู้เสียหายนั้นการเยียวยาจะเป็นรูปแบบของการให้ค่าทดแทนเป็นตัวเงินเป็นหลัก เนื่องจากการเยียวยาตามพระราชบัญญัตินี้ได้เริ่มต้นพัฒนามาจากการเยียวยาด้วยตัวเงิน ซึ่งในปัจจุบันได้มีความพยายามที่จะพัฒนาการเยียวยาทางอื่นที่ไม่ใช่ตัวเงินด้วยซึ่งที่ประชุมเห็นว่าในบางกรณีมีความจำเป็นที่ผู้เสียหายต้องได้รับการช่วยเหลือในรูปแบบอื่น เช่น การให้คำปรึกษาจากนักจิตวิทยา มากกว่ามุ่งเน้นไปทางการช่วยเหลือทางการเงินแต่เพียงอย่างเดียว

ในเรื่องเกี่ยวกับการเยียวยาเป็นตัวเงินนั้น ตามพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดไว้เป็นสองลักษณะ คือ กำหนดไว้แน่นอนโดยกำหนดอัตราขั้นสูงสุดไว้ด้วย ส่วนอีกลักษณะหนึ่งคือกำหนดให้มีขั้นต่ำสุดและขั้นสูงสุดไว้โดยให้คณะกรรมการเป็นผู้วินิจฉัยให้จ่ายเท่าใด ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วได้มีการกำหนดบัญชีอัตราการจ่ายไว้เป็นหลักเกณฑ์ (ยี่ต็อก) แต่การที่จะให้กำหนดอัตราการจ่ายค่าทดแทนอย่างเช่นที่กำหนดไว้ในกฎหมายแรงงาน เช่นหากเสียแขนหนึ่งข้างจะได้รับค่าตอบแทน 20,000 บาทนั้นเห็นว่าเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสมนัก

ประเด็นที่สาม ที่ประชุมเห็นว่าปัญหาหนึ่งที่พบตามพระราชบัญญัตินี้คือการเยียวยาความเสียหายให้กับผู้เสียหายนั้น หมายความว่ารวมไปถึงผู้เสียหายที่เป็นคนต่างด้าวด้วย ไม่ว่าจะเป็นเข้ามาในลักษณะของนักท่องเที่ยวหรือเข้ามาเป็นผู้ใช้แรงงานก็ตาม ซึ่งอาจก่อให้เกิดภาวะกับรัฐมากเกินไป

ปัญหาอีกประการหนึ่ง ได้แก่เรื่องคำพิพากษาส่วนใหญ่มิได้วินิจฉัยชัดเจนว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิด แต่ยกฟ้องเพราะพยานหลักฐานไม่เพียงพอ หรือยกประโยชน์แห่งความสงสัย

ให้แก่จำเลย ซึ่งในกรณีเช่นนี้อาจส่งผลกระทบต่อการวินิจฉัยของคณะกรรมการว่าควรตามเงื่อนไขของกฎหมายที่จะต้องจ่ายค่าทดแทนให้แก่จำเลยหรือไม่ ซึ่งที่ประชุมเห็นว่าหากจะแก้ปัญหาระบบการใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการ ก็สมควรให้ศาลเป็นผู้วินิจฉัยมาในคำพิพากษาเลยได้หรือไม่ว่า จำเลยนั้นควรมีสิทธิได้รับค่าทดแทนตามพระราชบัญญัตินี้หรือไม่อย่างไร โดยในกรณีดังกล่าวนี้ก็มีผู้เข้าร่วมประชุมบางท่านเห็นว่า ต้องกลับไปพิจารณาถึงกลไกในการพิจารณาด้วยว่าจะให้ฝ่ายบริหารมาทำหน้าที่เสริมฝ่ายตุลาการ หรือตรวจสอบฝ่ายตุลาการ

1.3 สรุปผลการสัมมนาครั้งที่ 3 จังหวัดลำปาง ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปางในวันอังคารที่ 20 กุมภาพันธ์ 2550

คณะผู้วิจัย โดย รศ.ดร.อุดม รัฐอมฤต ได้กล่าวรายงานความเป็นมาของการจัดประชุมระดมความคิดเห็นจากภาคประชาชนและผู้เกี่ยวข้อง รวมทั้งได้นำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับการศึกษาวิจัย และอธิบายถึงแนวคิด รูปแบบและขั้นตอนในการเฝ้าระวังผู้เสียหายและจำเลย ต่อจากนั้นได้เชิญ นายชาญเชาวน์ ไชยานุกิจ อดีตอธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และ นายสาโรจน์ เกษมถาวรศิลป์ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดลำปาง เข้าร่วมในการนำเสนอด้วย โดยระหว่างการนำเสนอดังกล่าวได้เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้ซักถามและแสดงความคิดเห็น

ต่อจากนั้นได้เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาได้ร่วมซักถาม แสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะ ซึ่งมีประเด็นดังนี้

พระราชบัญญัติฉบับนี้ มีจุดเริ่มต้นมาจากรัฐธรรมนูญ ปี 2540 กล่าวคือ รัฐธรรมนูญยึดหลักการเสรีภาพของประชาชนเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามก็ต้องคงไว้ซึ่งดุลยภาพในการปราบปรามการกระทำความผิดด้วย ซึ่งงานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวนี้เริ่มต้นตั้งแต่ปี 2537 โดยช่วงนั้นมีกฎหมายคุ้มครองเหยื่อเพียงว่าให้สิทธิฟ้องได้เองไม่ว่าจะเป็นทางแพ่งหรือทางอาญา ส่วนจะไปดำเนินการอย่างไรต่อก็เป็นสิทธิของเหยื่อในการกระทำความผิดนั้นๆ เอง

นอกจากนั้น สืบเนื่องจากคดีเชอร์รีแอน ที่มีการพาดหัวข่าวในลักษณะว่าผู้ถูกจับเป็นผู้กระทำความผิดอย่างแน่ชัด แต่สุดท้ายศาลพิพากษาว่าจำเลยทั้งหมดไม่มีความผิด ซึ่งใช้เวลาในการดำเนินคดีถึง 7 ปี จนทำให้จำเลยบางคนต้องเสียชีวิต ผลจากคดีนี้ถือว่าเป็นจุดเริ่มอย่างแท้จริงในการให้ความสำคัญแก่เหยื่อและจำเลยในคดีอาญา ในขณะที่ประเทศไทยเริ่มมีกฎหมายที่คุ้มครองเหยื่อและจำเลยในปี 2544 แต่สหประชาชาติกลับมีกฎหมายคุ้มครองสิทธิของบุคคลดังกล่าวไว้ตั้งแต่ราวปี 1970 แล้ว

การดำเนินการของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพนั้น มีงบประมาณที่รัฐให้เป็นจำนวนทั้งสิ้น 380 ล้านบาท แต่ในความเป็นจริงแล้ว กรรมการพิจารณาจ่ายเงินให้แก่ผู้ยื่นคำร้องเกินไปกว่าจำนวนเงินที่ได้รับมาจากรัฐบาล คืออนุมัติจ่ายเฉพาะตัวเลขไปแล้วเป็นจำนวน 600 กว่าล้านบาท โดยปัจจุบันมีผู้ยื่นคำร้องแล้วทั้งหมด 13000 คน คิดแล้วไม่ถึงร้อยละ 10 ของคดีอาญาทั้งหมด ลำดับการกระทำความผิดในกรณีของเหยื่อ คือ 1.ชีวิต 2.ร่างกาย 3.เพศ โดยร้อยละ 50 ของความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกายเกิดจากการกระทำความผิดจรรยา ลำดับในการกระทำความผิดของจำเลย คือ 1.คดียาเสพติด 2.ชีวิตร่างกาย 3.ทรัพย์

การพิจารณาของทางกรมใช้เวลาประมาณ 2 ปี เพราะต้องรอสำนวนการสอบสวนหรือความเห็นของเจ้าพนักงานตำรวจเป็นสำคัญว่าคุณไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำความผิดไม่ว่าในทางใดๆ หากตำรวจไม่สรุปมาทางกรมฯ ก็ไม่สามารถจ่ายเงินได้ ในบางกรณีต้องรอคำพิพากษาของศาลยังทำให้เกิดความล่าช้ามากขึ้น

ปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งตามกฎหมายฉบับนี้ คือ การตีความ คำว่า “ผู้เสียหาย” ซึ่งมีความแตกต่างจากคำว่า ผู้เสียหาย ตาม ป.วิ.อาญา เช่น ในกรณีที่ผู้ได้รับความเสียหายถูกรถชนตาย โดยที่ในบริเวณดังกล่าวมีสะพานลอยแต่ไม่ยอมข้าม ทางคณะกรรมการฯ ถือว่าฟ้าดินลงโทษ จึงไม่จ่ายค่าทดแทนเลย ซึ่งจะแตกต่างจากการเรียกค่าเสียหายตามหลักกฎหมายแพ่ง ที่ให้ศาลลดค่าเสียหายลงถ้าผู้เสียหายมีส่วนผิดด้วย

โดยการเยียวยาควรดูที่ตัวเหยื่อ(กรณีผู้เสียหาย) ไม่ต้องจำกัดว่าเป็นความผิดอย่างไรในฐานที่เป็นรัฐสวัสดิการ ทำให้มีข้อถกเถียงจากเราผูกการจ่ายเงินไว้กับลักษณะของความผิด แต่สำหรับกรณีของจำเลยก็สมควรคงยึดถือไว้

ปัญหาที่พบประการหนึ่งของการเยียวยาจำเลยก็คือ ศาลพิพากษายกฟ้อง โดยมักเขียนคำวินิจฉัยว่า ยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย ซึ่งกรณีนี้ต้องอาศัยการตีความว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จริงหรือไม่ ในประเด็นดังกล่าวนี้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฯ ได้มีความเห็นแบ่งเป็น 2 ฝ่าย กล่าวคือ ทางฝ่ายวิชาการ เห็นว่า กรณีดังกล่าวนี้ ไม่เข้าเงื่อนไขที่จะได้รับการเยียวยา แต่ทางฝ่ายภาคประชาชน เห็นว่า รัฐสมควรเยียวยาในกรณีเช่นนี้ด้วย ซึ่งในทางปฏิบัติทางกรมฯ ได้พิจารณาคำพิพากษามาตามข้อเท็จจริงเป็นรายกรณีไป

ปัญหาที่พบในทางปฏิบัติ คือ คำพิพากษาของศาลเขียนไม่ชัดทำให้มีปัญหาในการจ่ายค่าชดเชย เช่น คนในบ้านเดียวกัน ถูกจับในคดียาเสพติดแม้ศาลจะยกฟ้องคนหนึ่งแต่กรมฯ ก็ไม่ให้ เพราะกรมฯ ไม่เชื่อคนในบ้านจะไม่รู้เห็น (โดยในบางกรณีถูกจับในรถคันเดียวกันในคดียาเสพติดศาลอาจลงคนหนึ่งและยกฟ้องคนหนึ่งได้ แต่กรมฯ ก็อาจจะไม่จ่ายด้วยเหตุผลอย่างเดียวกัน)

นอกจากนั้นในปัจจุบัน พบปัญหาเรื่องนายหน้าที่จะแนะนำให้ผู้เสียหายตามหมู่บ้านในชนบทไปยื่นคำร้องและเมื่อได้รับเงินแล้ว นายหน้าจะหักค่าดำเนินการเป็นเปอร์เซ็นต์ ซึ่งทางกรมฯ ต้องปราบปรามต่อไป

การได้รับการเยียวยาตาม พ.ร.บ. นี้ก็เป็นการเยียวยาเพียงบางส่วนเท่านั้น ซึ่งถ้าผู้เสียหายต้องการได้รับการเยียวยาตามความเสียหายที่เป็นจริง ก็ต้องไปฟ้องเป็นคดีความกันเอง ซึ่งมีกฎหมายรองรับอยู่แล้ว เช่นตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ซึ่งเป็นการเยียวยาโดยใช้สิทธิทางศาล

การได้รับการเยียวยาโดยการใช้อำนาจทางศาลนั้น พบปัญหาที่สำคัญบางประการ กล่าวคือ ปัญหาในการบังคับคดีในกรณี ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43, 44/1 ถือว่าผู้เสียหายเป็นเจ้าของหนี้ตามคำพิพากษา แต่การชำระค่าธรรมเนียมกลับต้องบังคับตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ทำให้มีปัญหามากในทางปฏิบัติ ดังนั้นการเยียวยาตาม พ.ร.บ. ฯ โดยการมายื่นเรื่องที่กรมฯ จะง่ายกว่า โดยผู้เข้าร่วมประชุมที่เป็นทนายความให้ความเห็นว่าปัญหาสำคัญที่ชาวบ้านไม่ฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องฯ หรือยื่นคำร้องต่อกรมฯ เพราะความไม่รู้สิทธิของตน และปัญหาด้านค่าใช้จ่ายในการบังคับคดีที่ต้องใช้หลักในคดีแพ่ง

นอกจากนั้นที่ประชุมยังมีความเห็นในเรื่องการเยียวยาโดยใช้สิทธิทางศาลนี้ว่า รัฐควรเพิ่มบทบาทของตนในการช่วยเหลือผู้เสียหายในการได้รับการเยียวยา เนื่องจากเมื่อพิจารณาตาม มาตรา 43 ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับทรัพย์สินยังให้อำนาจพนักงานอัยการร้องขอแทนผู้เสียหายได้ แต่ใน มาตรา 44/1 นั้นเป็นเรื่องของชีวิต ร่างกาย ซึ่งย่อมมีความสำคัญกว่าทรัพย์สิน ดังนั้นควรให้เป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการในการยื่นคำร้องหรือร้องขอแทนจำเลยหรือผู้เสียหายไม่ว่าจะเป็นการยื่นคำร้องตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544

การอำนวยความสะดวกให้กับผู้เสียหายหรือจำเลยนั้น ทางศาลจังหวัดลำปาง ได้มีการตั้งศูนย์ประสานงานในการช่วยเหลือผู้เสียหายและจำเลย ซึ่งจะทำหน้าที่ในการแจ้งสิทธิของผู้เสียหายและจำเลย รวมทั้งในกรณีของเอกสารประกอบคำขอที่ยื่นต่อกรมคุ้มครองสิทธิ ซึ่งต้องได้มีหนังสือรับรองคำพิพากษาถึงที่สุดจากศาล ทางศูนย์ฯ ก็จะออกหนังสือให้โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย และยังช่วยประสานงานในการรับคำร้องของผู้เสียหายที่ใช้สิทธิตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ด้วย

ที่ประชุมได้มีการเสนอแนะว่า เมื่อ พ.ร.บ. ไม่ให้การคุ้มครองการถูกคุมขังระหว่างสอบสวน ทำให้ประชาชนอาจต้องได้รับผลกระทบและเมื่อได้รับผลกระทบแล้วอาจไม่ได้รับการ

เยี่ยมเยียน ดังนั้นการออกหมายจับควรให้ตำรวจปรึกษากับพนักงานอัยการก่อนแล้วจึงมาขอหมายจากศาลเพื่อป้องกันความผิดพลาดในการออกหมายจับ

ปัญหาเรื่อง ระยะเวลาในการยื่นคำร้องที่ต้องยื่นภายใน 1 ปี นับแต่มีคำพิพากษา ถ้าการที่จำเลยไม่มายื่นคำร้องโดยเหตุที่ไม่อาจโทษจำเลยได้ก็ไม่ควรตัดสิทธิในการยื่นคำร้อง เช่นบางกรณีจำเลยไม่เข้าใจว่ามีเหตุหลายเหตุที่ทำให้คดีเสร็จสิ้นได้ ทั้งเหตุส่วนตัวและลักษณะคดี การที่คดีถึงที่สุดนั้นหมายความว่าสิ้นสุดเฉพาะตัวผู้ขึ้น หรือต้องสิ้นสุดอย่างเด็ดขาดทั้งคดีสำหรับจำเลยทุกคน (กรณีดังกล่าวนี้อาจเทียบเคียงได้จากคำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับ พ.ร.บ. ประกันสังคม ที่ว่า ” แม้การยื่นคำขอต้องทำภายในเวลา 1 ปี แต่บทบัญญัติดังกล่าวก็ไม่ใช่การตัดสิทธิของศาลที่จะตัดสินให้ได้รับเงินถ้าปรากฏว่ามีเหตุอันสมควรที่ทำให้ยื่นคำขอล่าช้า หรือการยื่นคำขอล่าช้าไม่ใช่เหตุที่อาจโทษผู้ขึ้นได้”)

อายุความในการยื่นคำร้องของต่างประเทศสามารถยืดหยุ่นได้หากมีเหตุสมควร แต่ตามกฎหมายไทยถือว่าเป็นเวลาในกระบวนการไม่ใช่อายุความไม่สามารถยืดหยุ่นได้ หากไม่พอใจต้องไปอุทธรณ์เอง

ในเรื่องการใช้สิทธิอุทธรณ์ ถ้าจำเลยหรือทนายยื่นคำร้องแล้วไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยสามารถอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์กลางได้โดยต้องยื่นต่อศาลจังหวัดภายใน 30 วันนับแต่ทราบคำวินิจฉัย ควรสำเนาให้อีกฝ่ายแก้อุทธรณ์ เพื่อให้ศาลอุทธรณ์มีฐานในการคิดว่าต้องจ่ายค่าทดแทนเป็นจำนวนมากน้อยเท่าใด

ความผิดตามกฎหมายจราจรของประเทศไทยยังจ่ายให้อยู่แต่อาจตัดค่าใช้จ่ายบางประการออก เช่น ในกรณีของการขับรถยนต์ ไม่ใส่หมวกนิรภัย เป็นต้น อย่างไรก็ตามหากตัดความผิดดังกล่าวออกไปก็น่าจะมีผลกระทบมากเพราะผู้ได้รับความเสียหายก็มีสิทธิได้รับเงินตาม พ.ร.บ.คุ้มครองผู้ประสบภัยฯ อยู่แล้ว

ปัญหาเรื่องความล่าช้าในการพิจารณาของกรมฯ ผู้เข้าประชุมอยากให้มีองค์กรส่วนท้องถิ่นในการให้การช่วยเหลือทั้งในด้านให้การแนะนำ หรือ จ่ายเงินช่วยเหลือเบื้องต้นก่อน เพื่อเพิ่มความรวดเร็วในการช่วยเหลือประชาชน กล่าวคือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น เทศบาลที่มีกองสวัสดิการอยู่แล้วในการช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อย(มีรายได้ไม่เกิน 20000 บาทต่อคนต่อปี) ผู้พิการ ผู้สูงอายุหรือเด็ก แม้วัตถุประสงค์จะไม่ได้มุ่งเน้นในส่วนการช่วยเหลือเบื้องต้นแก่จำเลยและผู้เสียหายในคดีอาญาก็ตาม แต่ก็น่าที่จะช่วยแก้ไขปัญหได้ในเบื้องต้น โดยการช่วยเหลือนี้ไม่จำกัดเฉพาะการช่วยเหลือเป็นตัวเงิน

ในประเด็นเรื่อง การรับรู้สิทธิของผู้เสียหายและจำเลยนั้น ควรเพิ่มบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยกำหนดให้เป็นหน้าที่พนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวน ที่ต้องแจ้งสิทธิของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา เพื่อให้ได้ทราบสิทธิที่ตนพึงตั้งแต่นั้น เพราะในทางปฏิบัติส่วนมากแม้ผู้เสียหายหรือจำเลยจะมีสิทธิรับค่าทดแทนแต่ก็มักเป็นกรณีที่มีการยื่นคำร้องเกินกำหนดเวลา

นอกจากนั้น หน่วยงานในกระทรวงยุติธรรม ควรมีการทำประชาสัมพันธ์ในเชิงรุกเพื่อให้ประชาชนรู้ถึงสิทธิดังกล่าวมากขึ้น เนื่องจากประชาชนบางกลุ่มก็มองว่าความยุ่งยากของระบบราชการเป็นปัญหาสำคัญที่อาจส่งผลให้เขาละสิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือจากรัฐ

1.4 สรุปผลการสัมมนา ครั้งที่4 จังหวัดสงขลา ณ. โรงแรม บีพี สมิหลา บีช ในวันเสาร์ที่ 17 มีนาคม 2550

คณะผู้วิจัย โดย รศ.ดร.อุดม รัฐอมฤต ได้กล่าวรายงานความเป็นมาของการจัดประชุมระดมความคิดเห็นจากภาคประชาชนและผู้เกี่ยวข้อง รวมทั้งได้นำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับการศึกษาวิจัย และอธิบายถึงแนวคิด รูปแบบและขั้นตอนในการเยียวยาผู้เสียหายและจำเลย ต่อจากนั้นได้เชิญ นายชาญเชาวน์ ไชยานุกิจ อดีตอธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และ นายประคอง เตกฉัตร ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดสงขลา เข้าร่วมในการนำเสนอด้วย โดยระหว่างการนำเสนอดังกล่าวได้เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้ซักถามและแสดงความคิดเห็น

ต่อจากนั้นได้มีการจัดประชุมในรูปแบบของการประชุมกลุ่มในประเด็นสำคัญของการเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ซึ่งอาจสรุปได้ดังนี้

การเยียวยาความเสียหาย ที่ตามกฎหมายได้บัญญัติรองรับไว้แต่เฉพาะเรื่องการเยียวยาด้วยตัวเงินเท่านั้น แต่ในบางกรณีผู้เสียหายหรือจำเลยยังจำเป็นต้องได้รับการเยียวยาในเรื่องอื่นด้วย ดังนั้น รัฐควรพิจารณาถึงการเยียวยาในรูปแบบอื่นให้แก่ผู้เสียหายและจำเลยด้วย เช่น การฝึกอาชีพ การส่งเสริมการศึกษา การจัดหาจิตแพทย์มาให้คำปรึกษาเพื่อเยียวยาสภาพจิตใจ เป็นต้น ทั้งนี้ควรบัญญัติไว้ในกฎหมายให้แน่ชัดว่าจะมีวิธีการเยียวยารูปแบบใดบ้าง และให้หน่วยงานใดเป็นผู้รับผิดชอบ

นอกจากนั้นในเรื่องของการเยียวยาจำเลยผู้บริสุทธิ์นั้น ควรให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่มีส่วนผิดพลาดในการทำหน้าที่ได้เข้ามาแสดงความรับผิดชอบต่อความผิดพลาดนั้นด้วย

แต่ทั้งนี้จะต้องไม่เป็นการไปทำให้เจ้าหน้าที่เกรงกลัวที่จะเกิดความผิดพลาดและต้องรับผิดชอบ จนไม่พยายามที่จะทำหน้าที่ไปตามปกติ

สำหรับการรับรู้สิทธิของประชาชนทั้งในส่วน of ประชาชนและผู้เสียหายนั้น ควรให้ ยุติธรรมชุมชนเข้าไปมีบทบาทมากยิ่งขึ้น ทั้งในเรื่องของการแจ้งสิทธิ การให้ความรู้ การช่วยเหลือ ทำคำร้องในเบื้องต้น เพื่อให้ประชาชนในท้องที่ห่างไกลที่อาจต้องได้รับความเสียหายจากการเป็นผู้เสียหายหรือจำเลยผู้บริสุทธิ์นั้น ได้รับการช่วยเหลือเยียวยาตามสิทธิที่ตนพึงมี

ในประเด็นเรื่องคำพิพากษาส่วนใหญ่มีได้วินิจฉัยชัดเจนว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิด แต่ยกฟ้องเพราะพยานหลักฐานไม่เพียงพอ หรือยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลย ซึ่งในกรณีเช่นนี้อาจส่งผลต่อการวินิจฉัยของคณะกรรมการว่าควรตามเงื่อนไขของกฎหมายที่จะต้องจ่ายค่าทดแทนให้แก่จำเลยหรือไม่ ซึ่งที่ประชุมเห็นว่าหากจะแก้ปัญหาเรื่องการใช้จ่ายเงินของ คณะกรรมการ ก็สมควรให้ศาลเป็นผู้วินิจฉัยมาในคำพิพากษาเลยได้หรือไม่ว่าจำเลยนั้นควรมีสิทธิ ได้รับค่าทดแทนตามพระราชบัญญัตินี้หรือไม่อย่างไร เพราะศาลถือเป็นองค์กรที่มีความพร้อมใน การตรวจสอบพิสูจน์ข้อมูลของตัวจำเลยว่าสมควรได้รับการเยียวยาหรือไม่ อย่างนั้น ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุดอยู่แล้ว

สำหรับประเด็นเรื่องการเยียวยาความเสียหาย ที่ในปัจจุบันมักมุ่งเน้นไปในรูปแบบของ การให้ค่าทดแทนเป็นตัวเงินเป็นหลัก ซึ่งที่ประชุมเห็นว่าอาจเนื่องมาจากการเยียวยาตาม พระราชบัญญัตินี้ได้เริ่มต้นพัฒนามาจากการเยียวยาด้วยตัวเงิน อย่างไรก็ตาม ที่ประชุมเห็นว่า ควรเร่งศึกษาถึงการเยียวยาในรูปแบบอื่นให้แก่ผู้เสียหายและจำเลยด้วย เช่น การฝึกอาชีพ การ ส่งเสริมการศึกษา การจัดหาจิตแพทย์มาให้คำปรึกษาเพื่อเยียวยาสภาพจิตใจ เป็นต้น

สุดท้ายที่ประชุมเห็นพ้องต้องกันว่า การรัฐจะต้องเข้ามารับผิดชอบในเรื่องของการ เยียวยาให้กับผู้เสียหายนั้นถือเป็นวิธีการที่เหมาะสมและถูกต้องแล้วเพื่อคุ้มครองและให้การ ช่วยเหลือประชาชนของรัฐในเบื้องต้น นอกจากนั้น จำเลยที่ถูกดำเนินคดีทั้งที่ไม่ได้กระทำความผิดนั้น ก็ ยังเป็นการจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐจะต้องเข้ามาดูแลและให้การเยียวยา อย่างไรก็ดี รัฐก็ไม่ควรสนใจ แต่เฉพาะเรื่องของการเยียวยาในภายหลัง แต่ในขณะเดียวกัน ต้องมุ่งพิจารณาหาแนวทางในเรื่อง ของการป้องกันที่จะไม่ให้เกิดเหตุการณ์ที่จะต้องมาเยียวยาด้วย กล่าวคือ ในส่วนของผู้เสียหาย รัฐ ควรต้องทำสถิติในแต่ละพื้นที่ว่าได้เกิดการกระทำความผิดในรูปแบบใด และมีจำนวนมากเพียงใด เพื่อหาทางป้องกันแก้ไขอาชญากรรมดังกล่าวได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม และในส่วนของจำเลย จะมีกระบวนการยุติธรรมในรูปแบบและวิธีใด เพื่อให้มีการควบคุมตรวจสอบเช่นไรที่จะป้องกัน ไม่ให้ผู้บริสุทธิ์ต้องถูกดำเนินคดี

1.5 สรุปผลการประชุม ครั้งที่ 5 จังหวัด กรุงเทพมหานคร ณ โรงแรม เดอะ ทวิน ทาวเวอร์ วันอังคารที่ 19 มิถุนายน 2550

คณะผู้วิจัย โดย รศ.ดร.อุดม รัฐอมฤต ได้กล่าวรายงานความเป็นมาของการจัดประชุม ระดมความคิดเห็นจากภาคประชาชนและผู้เกี่ยวข้อง รวมทั้งได้นำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับการ ศึกษาวิจัย และอธิบายถึงแนวคิด รูปแบบและขั้นตอนในการเฝ้าระวังผู้เสียหายและจำเลย ต่อจากนั้นได้เชิญ รองศาสตราจารย์ ประธาน วัฒนาวณิชย์ อดีตคณบดี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นางสาวมา สุวรรณจุฑะ อธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และ นายดล บุนนาค ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นประจำสำนักประธานศาลฎีกา เข้าร่วมเสนอแนะและให้ความเห็น ต่องานวิจัยด้วย โดยระหว่างการนำเสนอดังกล่าวได้เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้ซักถามและ แสดงความคิดเห็น

ต่อจากนั้นได้เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้แสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะ ซึ่ง อาจสรุปได้ดังนี้

หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทุกหน่วยงานควรถือเรื่องการเฝ้าระวังผู้เสียหายและ จำเลยเป็นวาระหลัก อีกวาระหนึ่งในการทำหน้าที่ กล่าวคือ ในด้านผู้เสียหายนั้นจะต้องร่วมกัน แสวงหาแนวทางป้องกันมิให้เกิดอาชญากรรม และในด้านจำเลยจะต้องมีกระบวนการควบคุมและ ตรวจสอบทั้งจากภายในและภายนอกองค์กรของตน เพื่อลดความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นได้ให้ เหลือน้อยที่สุด

ปัญหาเรื่องเงินงบประมาณที่ได้รับจากรัฐบาลซึ่งไม่เพียงพอต่อความเป็นจริงนั้น อาจ หาทางแก้ไขได้จากการจัดทำกองทุนเพื่อการประกันภัย โดยรัฐบาลมีหน้าที่ต้องจ่ายเงินเข้ากองทุน นี้ทุกปี และให้มีการบริหารจัดการเงินในกองทุนในลักษณะเดียวกับบริษัทประกันภัย โดยอาจตั้ง เป็นองค์กรมมหาชน จะทำให้เงินในกองทุนนั้นมีเพียงพอที่จะเฝ้าระวังผู้เสียหายและจำเลยได้ นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ที่ทำงานในหน่วยงานดังกล่าวนี้ก็จะสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากจะมีขวัญกำลังใจจากเงินเดือนที่มากกว่าการเป็นข้าราชการหรือพนักงานราชการดังเช่น ในปัจจุบัน

นอกจากนั้นในส่วนของพนักงานตำรวจ ที่เป็นผู้มีบทบาทอย่างมีนัยสำคัญต่อการลด จำนวนผู้เสียหาย และลดปริมาณจำเลยที่ถูกดำเนินคดีทั้งที่เป็นผู้บริสุทธิ์ ดังนั้น จึงควรเพิ่ม เงินเดือนให้กับตำรวจ เพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการทำหน้าที่ในการป้องกันอาชญากรรม และ ป้องกันมิให้ใช้อำนาจหน้าที่ในทางที่มีขอบอันจะกระทบกระเทือนสิทธิของประชาชนผู้บริสุทธิ์

กระบวนการเยียวยาโดยรูปแบบอื่นนอกจากตัวเงิน สมควรได้รับการพิจารณาอย่างจริงจัง เนื่องจากในปัจจุบันพบว่า ผู้เสียหายและจำเลยบางราย ไม่อาจกลับไปใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขดังเดิม ดังนั้น หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องควรต้องให้ความสนใจต่อการทำให้ผู้เสียหายและจำเลยได้สามารถกลับคืนสู่สังคมได้ และมีโอกาสที่จะพัฒนาตนเองให้มากขึ้นด้วย

2. สรุปผลการสัมภาษณ์บุคลากรที่เกี่ยวข้อง

สรุปบทสัมภาษณ์ ศาสตราจารย์ ดร. คณิต ณ นคร คณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ วันที่ 16 มกราคม 2550

จุดมุ่งหมายของการร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา 245, 246 สืบเนื่องมาจากการที่ต้องการให้มีการคุ้มครองพยานในคดีอาญา ที่แต่เดิมในการมาเบิกความเป็นพยาน มีความเสี่ยงต่อชีวิตอย่างมาก นอกจากนั้นคำตอบแทนยังไม่มี ความเหมาะสม ดังนั้นจึงได้มีการขยายความให้มีกระบวนการยุติธรรมต้องเข้ามาดูแล เข้ามาคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายด้วย ส่วนในกรณีของจำเลยนั้น สืบเนื่องมาจากการใช้อำนาจโดยมิชอบ (Abuse of Power) ของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม

โดยความมุ่งหมายมิได้ต้องการให้มีการสร้างองค์กรหรือกระบวนการขึ้นมารองรับการเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยเป็นการเฉพาะโดยการออกเป็นพระราชบัญญัติ เพราะสิทธิในการได้รับการเยียวยานั้นมีอยู่แล้วในกฎหมายเพียงแต่ต้องมาพิจารณาว่าการช่วยเหลือเยียวยาในส่วนใดถ้าไม่มีก็ค่อยไปแก้ไขกฎหมายในส่วนนั้นต่อไป

สำหรับการเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยนั้น ต้องเริ่มพิจารณาจากการทำให้กระบวนการยุติธรรมมีประสิทธิภาพ โดยอัยการควรเข้ามามีบทบาทในกระบวนการยุติธรรมให้มากยิ่งขึ้น เพราะในกรณีจำเลยนั้น หากพนักงานอัยการได้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ชั้นสอบสวนแล้ว โอกาสที่จะเกิดความผิดพลาดในกระบวนการสอบสวนฟ้องร้องจนทำให้จำเลยผู้บริสุทธิ์ต้องถูกดำเนินคดี และมีการพิพากษายกฟ้องนั้นลดน้อยลง ซึ่งถือเป็นกระบวนการที่เหมาะสมในการลดความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรม (Miscarriage of Justice) และจะส่งผลให้การบริหารจัดการการเยียวยาจำเลยมีประสิทธิภาพดีที่สุด

**สรุปบทสัมภาษณ์รองศาสตราจารย์ ณรงค์ ใจหาญ อาจารย์ประจำคณะ
นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วันที่ 10 มกราคม 2550**

ประเด็นแรก แนวความคิดพื้นฐานในเรื่องการเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา เห็นว่าในกรณีของผู้เสียหายเป็นเรื่องของการที่รัฐช่วยสงเคราะห์ให้ แต่กรณีของจำเลยนั้นไม่ใช่ลักษณะของการสงเคราะห์ เพราะเป็นกรณีที่เจ้าพนักงานของรัฐกระทำผิดพลาดด้วยเหตุจงใจหรือประมาทเลินเล่อต่อจำเลย ดังนั้นรัฐจึงต้องเข้ามาชดเชยความเสียหายโดยอาศัยหลักเรื่องละเมิด ซึ่งเป็นแนวคิดที่แตกต่างกัน แต่อาจอยู่ร่วมกันในกฎหมายเดียวได้ข้อสำคัญอยู่ที่จะต้องแยกแต่ละเรื่องออกจากกันให้ชัดเจน

ประเด็นที่สอง เมื่อรัฐได้จ่ายค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาไปแล้ว ควรให้มีการไต่เบี่ยงหรือไม่อย่างไร เห็นว่าตามกฎหมายฉบับนี้ไม่ใช่ลักษณะของการที่รัฐจ่ายให้ก่อนแล้วจึงเข้าสมมติสิทธิไปเรียกร้อง แต่เป็นเรื่องที่รัฐต้องจ่ายในลักษณะสงเคราะห์หรือจ่ายเพื่อชดเชยความเสียหาย ดังนั้นจึงไม่มีประเด็นที่รัฐจะไปไต่เบี่ยงได้

ประเด็นที่สาม เจื่อนไขในการจ่ายค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาตามพระราชบัญญัตินี้ ประการหนึ่งที่ว่าจะต้องเป็นจำเลยที่ถูกคุมขังจริงระหว่างพิจารณามีความเหมาะสมหรือไม่เห็นว่าเหมาะสมแล้ว เพราะกฎหมายใช้คำว่า “จำเลย” ดังนั้นก็ต้องเป็นบุคคลที่ถูกฟ้องต่อศาล อีกทั้งก่อนที่จะถูกฟ้องนั้นยังได้ผ่านการกลั่นกรองมาแล้วถึงสองชั้น ได้แก่ชั้นพนักงานสอบสวนและชั้นพนักงานอัยการ

ประเด็นที่สี่ จำเลยควรได้รับการเยียวยารวมไปถึงการเคยถูกคุมขังระหว่างสอบสวนหรือไม่นั้น เห็นว่าการจำเลยจะได้รับการเยียวยาต้องเป็นกรณีที่ถูกละเมิดโดยการพิจารณาของศาลนั้น เนื่องจากในชั้นพิจารณาการสั่งฟ้องต้องได้รับการกลั่นกรองมาจากอัยการอีกชั้นหนึ่งแล้ว ดังนั้นเมื่อเกิดความผิดพลาดขึ้นอีก จำเลยจึงควรได้รับการเยียวยา แต่สำหรับการตั้งข้อหาในชั้นสอบสวนและคุมตัวไว้ระหว่างสอบสวนนั้นถือเป็นอำนาจโดยชอบของพนักงานสอบสวนในการใช้อำนาจเพื่อที่จะทำการสอบสวน การที่พระราชบัญญัตินี้ไม่ครอบคลุมไปถึงยอมเหมาะสมแล้ว หากต้องการไม่ให้เกิดการกระทบต่อเสรีภาพของบุคคลกลุ่มนี้มากก็ควรจะเน้นที่เรื่องการปล่อยชั่วคราวมากกว่า

ประเด็นที่ห้า แนวคิดของการแก้ไขบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพิ่มเติมในมาตรา 44/1, 44/2 เห็นว่า มาตรา 44/1, 44/2 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นเรื่อง เป็นการคุ้มครองสิทธิและอำนวยความสะดวกในการเรียกค่าชดเชยในทางแพ่งให้กับผู้เสียหาย เนื่องจากตามบทกฎหมายที่มีอยู่เดิม เช่นในคดีฟ้องละเมิดต่อศาลแพ่ง แม้

ศาลจะมีอำนาจพิจารณาคดีลับหลังจำเลยได้ แต่เมื่อศาลมีคำพิพากษาคดีอย่างไรแล้วการบังคับคดีตามคำพิพากษานั้นเป็นการยาก ซึ่งอาจสรุปได้ว่าสิทธิในการได้รับการเยียวยาของผู้เสียหายนั้น สำหรับในคดีที่มีตัวจำเลย ผู้เสียหายก็มีสิทธิได้รับการเยียวยาโดยอาศัย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1, 44/2 สำหรับกรณีรู้ตัวผู้กระทำความผิดแต่ไม่ได้ตัวมาฟ้องศาล ผู้เสียหายอาจฟ้องเป็นคดีแพ่งในฐานละเมิด ซึ่งแม้การบังคับคดีจะเป็นการยาก รัฐก็จะเข้ามาช่วยเหลือในเรื่องของการเยียวยาตามพระราชบัญญัติเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยอีกทางหนึ่งอยู่แล้ว และท้ายที่สุดสำหรับกรณีที่ไม่รู้ตัวผู้กระทำความผิด ผู้เสียหายก็มีสิทธิได้รับการเยียวยาตามพระราชบัญญัตินี้อยู่แล้ว

ประเด็นที่หก ในส่วนของผู้เสียหายกลไกต่างๆในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายที่มีอยู่เพียงพอหรือไม่ เห็นว่ากลไกต่างๆที่จะใช้สิทธิเรียกร้องนั้นเป็นกลไกที่ต้องพึ่งอำนาจศาล ซึ่งมีข้อจำกัดอยู่ ที่เห็นได้ชัดเจนคือ ต้องมีตัวจำเลย ดังนั้นการที่มีพระราชบัญญัตินี้ ย่อมถือเป็นอีกกลไกหนึ่งที่จะทำให้สิทธิของผู้เสียหายได้รับการคุ้มครองดียิ่งขึ้น

สรุปบทสัมภาษณ์ รองศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วันที่ 10 มกราคม 2550

ประเด็นแรก แนวความคิดพื้นฐานในเรื่องการเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา อาจารย์เห็นว่าแนวความคิดพื้นฐานในเรื่องการเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญานั้น แตกต่างกันไปและไม่ควรที่จะนำมาบัญญัติรวมกัน การเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยนั้นมีสองรูปแบบ ซึ่งต้องทำความเข้าใจกันไป คือ การชดเชย(Remedy) และการช่วยเหลือ (Assistant) ซึ่งประเทศไทยนั้นทำในรูปแบบของการชดเชยแต่เพียงอย่างเดียว

กรณีผู้เสียหายที่เป็นชาวต่างชาติ เห็นว่าก็ควรมีสิทธิได้รับการเยียวยาด้วยโดยฐานะความเป็นมนุษย์ ส่วนเรื่องการบริหารจัดการกองทุนก็เป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาอีกเรื่องหนึ่ง

ประเด็นที่สอง การเยียวยาจำเลยนั้น ต้องจำกัดการเยียวยาเฉพาะแต่ในกรณีที่เจ้าพนักงานจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงเท่านั้น ซึ่งเมื่อรัฐต้องรับผิดชอบแล้ว ก็ควรที่จะมีกระบวนการหาตัวผู้ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วย และจำเลยจะต้องถูกคุมขังจริง เพราะเป็นเรื่องที่กฎหมายนี้ต้องการคุ้มครองเสรีภาพของจำเลย นอกจากนั้นในกรณีการถูกคุมขังในชั้นสอบสวนนั้น จำเลยก็ควรได้รับการเยียวยาในเรื่องนี้ด้วย

ประเด็นที่สาม ปัญหาเรื่องคำพิพากษาของศาลที่ไม่ได้วินิจฉัยอย่างชัดเจนว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิดในเรื่องนี้ เห็นว่าควรให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการตามพระราชบัญญัตินี้เป็นผู้วินิจฉัยเหมาะสมอยู่แล้ว

ประเด็นที่สี่ เมื่อรัฐได้จ่ายค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาไปแล้ว ควรให้มีการไต่เบี่ยงหรือไม่ว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องหาผู้รับผิดชอบที่แท้จริง เช่น ในกรณีที่ผู้เสียหายได้รับอุบัติเหตุเนื่องจากการที่กรมทางหลวงไม่ดูแลบำรุงรักษาถนนเช่นนี้ เมื่อรัฐได้จ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายไปแล้วก็ควรจะใช้สิทธิไต่เบี่ยงจากกรมทางหลวงในฐานะที่เป็นผู้ก่อให้เกิดความเสียหายได้

ประเด็นที่ห้า แนวคิดตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา กับ มาตรา 44/1,44/2 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เหมือนหรือต่างกันอย่างไร ในเรื่องนี้เห็นว่า พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญานั้นมีแนวคิดเป็นเรื่องการที่รัฐช่วยสงเคราะห์ แต่มาตรา 44/1,44/2 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่แก้ไขเพิ่มเติมใหม่นี้เป็นเรื่องที่รัฐช่วยอำนวยความสะดวกในการเรียกร้องทางแพ่งเท่านั้น

ประเด็นสุดท้าย พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญานี้ควรจะต้องแก้ไขเพิ่มเติมในเรื่องใดบ้าง เห็นว่ากฎหมายฉบับนี้ เป็นกฎหมายที่ดีและควรที่ใช้บังคับต่อไป แต่ควรที่จะเพิ่มเติมในเรื่องการให้รัฐมีสิทธิไต่เบี่ยงจากผู้ที่ต้องรับผิดชอบอย่างแท้จริง และนอกจากที่จะมีการชดเชยด้วยเงินแล้วยังควรที่จะต้องช่วยเหลือในทางอื่นๆ ด้วย

สรุปบทสัมภาษณ์ ดร.กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ รองปลัดกระทรวงยุติธรรม วันที่ 20 มกราคม 2550

แต่เดิมกระบวนการยุติธรรมมุ่งเน้นการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ โดยละเลยเหยื่อหรือผู้เสียหาย ดังนั้นจึงมีแนวความคิดในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย โดยได้บัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งโดยหลักการไม่ได้เฝียวยาตามความเสียหายที่แท้จริง แต่เป็นการใช้ค่าเสียหายในเชิงสัญลักษณ์ ว่ารัฐไม่สามารถดูแลสวัสดิภาพของประชาชนได้

นอกจากนั้นรัฐยังมีหน้าที่ในการเร่งรัดให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาตามกลไกทางกฎหมายที่มีอยู่ กล่าวคือ ส่งเสริมให้ผู้เสียหายสามารถใช้สิทธิในการเรียกร้องเอาจากผู้กระทำความผิดที่แท้จริง

แนวคิดเรื่องการเยียวยาจำเลยนั้น เป็นระบบที่ส่งเสริมให้รัฐต้องตระหนักว่าต้องลดความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรม(Miscarriage of justice) โดยไม่ได้มุ่งเน้นในเรื่องการเยียวยาด้วยตัวเงินแต่เพียงอย่างเดียว

ดังนั้นเมื่อแนวคิดในการเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยเป็นการชดใช้ในเชิงสัญลักษณ์แล้ว ดังนั้นไม่ว่าผู้เสียหายหรือจำเลยจะได้รับการช่วยเหลือในทางอื่นแล้วหรือไม่ ก็ยังไม่ตัดสิทธิในการได้รับการเยียวยาตามพระราชบัญญัตินี้

รูปแบบของการช่วยเหลือผู้เสียหายและจำเลยนั้น มีหลายรูปแบบไม่เฉพาะแต่การช่วยเหลือทางการเงินเท่านั้น ยังรวมถึงการช่วยเหลือในการกลับเข้าสู่สังคม การบรรเทาความเสียหายทางจิตใจ เป็นต้น ซึ่งกระบวนการช่วยเหลือในทุกรูปแบบควรได้รับการพิจารณาควบคู่กันไป โดยควรอยู่ภายใต้การดูแลของหน่วยงานเดียวเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินการ

สรุปบทสัมภาษณ์ รองศาสตราจารย์ ประธาน วัฒนวานิชย์ อดีตคณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วันที่ 24 มกราคม 2550

แนวคิดในการเยียวยาผู้เสียหายซึ่งเป็นคนละกรณีกับผู้เสียหายในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพราะผู้เสียหายที่จะได้รับการเยียวยาต้องไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในทางใด ๆ กับการก่อให้เกิดความเสียหายกับจำเลยในประเทศต่างๆ แยกกัน อาจเห็นได้จากกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น การเยียวยาจำเลยในคดีอาญาเป็นแนวคิดในทางละเมิดทางแพ่ง(การชดใช้ในกรณีของจำเลยต้องเป็นการใช้ตามที่เป็นจริง)ไม่ใช่แนวคิดในการให้ความช่วยเหลืออย่างในกรณีของผู้เสียหายที่เป็นการช่วยเหลือเพราะรัฐมีหน้าที่ในการคุ้มครองในทำนองของรัฐสวัสดิการ(Social Welfare)

แม้ว่าจำเลยและผู้เสียหายมีทางเรียกค่าชดเชย 2 ทาง คือ จากผู้ทำละเมิดเองและจากรัฐ แต่การเรียกเอาจากผู้ทำละเมิดก็มีปัญหาด้านประสิทธิภาพ ในต่างประเทศ รัฐช่วยเหลือในกรณีดังกล่าวแทนที่จะให้ผู้เสียหายหรือจำเลยไปเรียกเอาจากผู้ทำให้เสียหายเป็นสำคัญ ในประเทศญี่ปุ่นตำรวจจะเป็นผู้เข้ามาพิจารณาค่าทดแทนของผู้เสียหายในชั้นต้นเป็นกฎหมายพิเศษ นอกเหนือจากกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

การปฏิรูปกฎหมายในประเทศอังกฤษได้มีการลงโทษเจ้าพนักงานที่ทำให้เกิดความผิดพลาดในการดำเนินคดี สำหรับในประเทศไทยมีประเด็นที่ต้องพิจารณาว่าต้องครอบคลุมการช่วยเหลือในกรณีจำเลยไปถึงในชั้นของเจ้าพนักงานอย่างไรในของต่างประเทศหรือไม่(ของไทยจะมีตาม พรบ.ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ ที่ยังไม่มีครอบคลุมเพียงพอ)

การช่วยเหลือผู้เสียหายในต่างประเทศยกตัวอย่างเช่นในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มีการกำหนดกฎหมายให้รัฐสามารถให้ค่าทดแทนได้อีกแม้ว่าผู้เสียหายได้รับค่าทดแทนจากทางอื่นมาแล้ว หากรัฐเห็นว่าการได้รับการช่วยเหลือดังกล่าวไม่เพียงพอ ซึ่งในประเทศไทยควรเป็นไปในแนวทางดังกล่าวนี้

ในประเทศยุโรปต่างๆ เช่นเยอรมนี มีการกำหนดให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายที่เป็นชาวต่างชาติมีสิทธิได้รับค่าทดแทนตามกฎหมายของประเทศนั้นๆ ด้วย ซึ่งการที่ประเทศไทยมีแนวคิดเช่นเดียวกันนี้ นับว่าสอดคล้องกับหลักการเปิดเสรีทางการท่องเที่ยว

ในด้านการเปิดเผยแนวการใช้ดุลพินิจในการวินิจฉัยของคณะกรรมการควรกระทำเพื่อความโปร่งใส แต่ต้องหาทางป้องกันการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบของทนายหรือผู้เสียหายจำเลย ในกรณีต่างๆ โดยหลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่าจะจ่ายเท่าใดนั้น มีที่มาจากหลักกฎหมายประกันภัยที่เรียกว่า Injuries Compensation ที่กำหนดความเสียหายในแต่ละกรณีว่าต้องช่วยเหลือเท่าใด โดยไม่ได้กำหนดเกณฑ์เหล่านี้เองตามดุลพินิจของคณะกรรมการ ซึ่งต่อมาได้พัฒนาเป็น Injuries Compensation Whole คือ พิจารณาจากความสามารถในการหารายได้ เช่น หากผู้เสียหายมีรายได้เดือนละ 15,000 บาท เมื่อเขาได้รับความเสียหายจนต้องขาดงาน 3 เดือน รัฐต้องพิจารณาจ่าย 45,000 บาท แต่หลักนี้ในประเทศอังกฤษก็ไม่สามารถพัฒนาต่อไปได้เพราะมีปัญหาด้านงบประมาณ ดังนั้นแม้จะเป็นกรณีความเสียหายอย่างเดียวกัน เช่น นิ้วขาด ไม่ว่าจะ เป็นใคร ทำอาชีพอะไร ก็จะได้รับค่าทดแทนเท่ากัน เพราะเมื่อพิจารณาตามแนวคิดของการประกันภัยแล้ว จะถือว่าทุกคนจ่ายเบี้ยประกันเท่ากัน

อย่างไรก็ตามการช่วยเหลือที่สำคัญที่สุด คือการช่วยเหลือที่ไม่ใช่ตัวเงิน เช่นการช่วยเหลือทางกฎหมาย หรือทางจิตใจในกรณีของการถูกข่มขืน เห็นได้จาก Code of Practice for Victim of Crime ของประเทศอังกฤษ โดยเนื้อหาของ Code of Practice for Victim of Crime กับพระราชบัญญัติ ผู้เสียหายและจำเลยของไทย คือ ดูว่าใครมีสิทธิได้รับการช่วยเหลือบ้าง

ประเด็นที่สำคัญในการศึกษาต้องดูว่าแนวคิดในการช่วยเหลือผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาเป็นแนวทางเดียวกันหรือไม่ ซึ่งอาจารย์บอกว่าโดยหลักแล้วเป็นคนละแนวความคิด และไม่ใช่การช่วยเหลือขั้นต้นหรือขั้นปลาย แต่ทุกๆประเทศในโลกการช่วยเหลือมีแค่ครั้งเดียวแล้วก็จะจบกันไป สมควรแยกกฎหมายจำเลยและผู้เสียหายออกเป็น 2 ฉบับต่างหากจากกัน

แม้ว่าผู้เสียหายจะมีสิทธิได้รับค่าทดแทนจากรัฐแล้วก็ไม่ตัดสิทธิของเขาในการว่ากล่าวเอาากับผู้ทำละเมิดหรือทำให้เขาเสียหาย เพราะการช่วยเหลือจากรัฐต้องไม่เป็นการกระทบสิทธิของผู้ที่ได้รับความเสียหายที่มีอยู่แต่เดิม

ในเรื่องข้อยกเว้นในการจ่ายค่าชดเชยของรัฐในประเทศไทยและต่างประเทศควรทำการศึกษาว่า มีความเหมือนและแตกต่างกันในข้อดีและเสียอย่างไร เพื่อนำมาพัฒนาระบบกฎหมายไทย โดยกฎหมายไทยควรยกเว้นการได้รับความเสียหายเนื่องจากยานพาหนะเนื่องจากจรรยาบรรณ เพราะยากที่จะพิสูจน์หรือวินิจฉัย ในต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา เจ้าของรถต้องประกันภัยก่อนจึงจะขับได้ กรณีเช่นนี้เหมือนกับการที่รัฐไม่คุ้มครองความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ เพราะยากที่จะพิสูจน์เช่นเดียวกัน รัฐสมควรที่จะคุ้มครองเฉพาะแต่ความผิดที่สมควรได้รับการคุ้มครอง

ประเทศสังคมนิยม หรือ แถบสแกนดิเนเวีย ก็มีแนวคิดในการช่วยเหลือผู้เสียหายและจำเลยเช่นกัน ถึงแม้ว่าจะเป็นประเทศที่เพิ่งเกิดขึ้นใหม่แต่แนวความคิดของแต่ละประเทศก็มีแนวคิดโน้มเอียงเข้าหากันเกือบหมดแล้ว

ในบางประเทศที่มีหน่วยงานด้านการสังคมสงเคราะห์(Department of Social Welfare) แม้ไม่มีตัวจำเลยทำให้ไม่สามารถฟ้องร้องต่อศาลได้ ก็สามารถร้องขอต่อหน่วยงานดังกล่าวได้ ดังเช่น ในกรณีของประเทศสหรัฐอเมริกา ทางปฏิบัติจะมีการยื่นคำร้องไว้แล้วศาลจะได้สวนความจริงว่าสมควรที่จะจ่ายให้หรือไม่

ในสหรัฐอเมริกามีค่าเสียหาย 2 แบบ คือ ค่าเสียหายในความเป็นจริงที่ต้องจ่ายแก่ผู้เสียหาย และอีกกรณีหนึ่งเป็นค่าเสียหายในเชิงลงโทษ(Punitive damage)หรือในสมัยก่อนไทยมีการปรับพินัยเข้าคลังหลวง เป็นต้น เพื่อให้ผู้กระทำความผิดใช้ความระมัดระวังไม่กระทำความผิดอีก

สรุปบทสัมภาษณ์ ศาสตราจารย์ (พิเศษ) จรัญ ภักดีธนากุล ปลัดกระทรวงยุติธรรม วันที่ 25 มกราคม 2550

ประเด็นแรกในเรื่องของความช่วยเหลือผู้เสียหาย เห็นว่า รัฐมีหน้าที่ในการป้องกันอาชญากรรม ดังนั้นเมื่อเกิดอาชญากรรมขึ้นทำให้บุคคลได้รับความเสียหายถือว่าเป็นความผิดพลาดของรัฐที่ไม่อาจคุ้มครองความปลอดภัยของบุคคลได้ ดังนั้นรัฐจึงมีหน้าที่ต้องเข้ามาช่วยเหลือเยียวยาให้กับผู้เสียหาย

ประเด็นที่สองในเรื่องของการเยียวยาจำเลย เห็นว่า เมื่อรัฐก่อความผิดพลาดโดยไม่ดำเนินการจับกุมผู้กระทำความผิดที่แท้จริง แต่กลับจับผู้บริสุทธิ์มาดำเนินคดี ดังนั้นรัฐจึงมีหน้าที่เข้ามารับผิดชอบ โดยไม่จำเป็นต้องชดใช้ตามความเสียหายที่แท้จริง แต่เป็นการชดใช้ในเชิงสัญลักษณ์ว่ารัฐยอมรับในความผิดพลาดของตน เป็นการช่วยเหลือทางมนุษยธรรม หรือที่เรียกว่า

Ex Gratia ซึ่งการชดใช้ในรูปแบบนี้ไม่ได้คำนึงถึงจำนวนเงินเป็นสำคัญและไม่ตัดสิทธิจำเลยในการเรียกร้องค่าเสียหายในทางอื่น เช่น ตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ซึ่งการช่วยเหลือทางการเงินในเบื้องต้นนี้จะส่งผลให้จำเลยสามารถไปเรียกร้องค่าเสียหายกับเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้กระทำละเมิดได้

ประเด็นที่สาม การรับรู้ถึงสิทธิในการได้รับการเยียวยาของผู้เสียหายและจำเลยนั้นเห็นว่าบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นตำรวจ อัยการ ยุติธรรมจังหวัดและยุติธรรมชุมชน ต้องแจ้งสิทธิดังกล่าวนี้ให้กับผู้เสียหายและจำเลยได้รับทราบเพื่อจะได้ใช้สิทธิของตนได้ตามกฎหมาย

ประเด็นที่สี่ ภารกิจของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ นอกจากจะมุ่งไปในแนวทางของการเยียวยาทางการเงินให้กับผู้เสียหายและจำเลยแล้ว ควรจะมีบทบาทในการตรวจสอบความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรม สะท้อนปัญหา ชี้ข้อบกพร่องและเสนอแนวทางแก้ไขให้กับหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ได้กระทำการผิดพลาดดังกล่าว อันจะส่งผลต่อการแก้ไขปัญหาความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปบทสัมภาษณ์ นางสาวรณ วิริยะประกอบ พนักงานคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประจำจังหวัดชลบุรี วันพฤหัสบดีที่ 18 มกราคม 2550

ประเด็นแรก ปัจจัยที่ทำให้การดำเนินการขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาเป็นไปอย่างล่าช้าเกิดจากการที่จะต้องติดตามเอกสารประกอบคำขอจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ต้องติดตามรายงานการสอบสวนจากพนักงานสอบสวน ใบรับรองแพทย์ หรือคำพิพากษาจากศาล เป็นต้น

ประเด็นที่สอง เรื่องของขั้นตอนในการปฏิบัติงานเมื่อมีผู้เสียหายหรือจำเลยมายื่นคำขอ ก็จะต้องดำเนินการสอบปากคำเบื้องต้น รวบรวมเอกสารต่างๆและทำความเข้าใจ ซึ่งหากเอกสารประกอบคำขอครบถ้วนก็สามารถส่งเรื่องไปยังกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เพื่อพิจารณาจ่ายได้ภายใน 3 วัน แต่เมื่อส่งเรื่องให้แก่กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพแล้ว ก็จะไม่มีการรายงานความคืบหน้าต่างๆ กลับมาอีกเลย โดยตรวจสอบสถานะของผู้ยื่นคำขอได้จากทางเว็บไซต์ของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพเท่านั้น ในเรื่องนี้ ทางพนักงานคุ้มครองสิทธิฯ เห็นว่าควรแก้ไขเนื่องจากส่วนใหญ่แล้วผู้ยื่นคำขอรับเงินมักจะมาติดตามผลที่สำนักงานคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประจำพื้นที่(สำนักงานยุติธรรมจังหวัด)ที่ได้ยื่นคำขอไว้

**สรุปบทสัมภาษณ์ นายดล บุนนาค ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นประจำสำนักประธาน
ศาลฎีกา วันที่ ๒๕ พ.ค. ๒๕๕๐**

การช่วยเหลือผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญานั้นควรทำในรูปแบบของการตั้งเป็นกองทุน เพราะแต่เดิมกฎหมายนี้แต่เดิมก็เรียกว่าเป็นกองทุนแต่พอไปถึงชั้นคณะกรรมการกฤษฎีกาก็มีการตัดคำว่ากองทุนออกไปและก็มีลักษณะการช่วยเหลือดังเช่นปัจจุบัน การช่วยเหลือผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญานั้นในทางปฏิบัติมีปัญหาทางด้านโครงสร้าง ในการจ่ายค่าตอบแทนจะใช้แบบคณะกรรมการ ซึ่งเป็นตัวแทนของหน่วยงานราชการไม่มีความรู้ทางกฎหมาย ซึ่งการช่วยเหลือด้านการเงินดังกล่าวคล้ายกับการพิจารณากรณีละเมิด กรรมการควรจะมีลักษณะกึ่งตุลาการ(Quasi-judicial) ต้องมีความเป็นกลางไม่ยึดนโยบายของรัฐบาล แต่มักจะมีการผูกติดกับนโยบายของรัฐบาลในทางปฏิบัติ เช่นในกรณีของการปราบปรามยาเสพติดของรัฐบาล หากมีกรณีขึ้นสู่คณะกรรมการก็จะเป็นการจ่ายค่าตอบแทน

ดังนั้น กระบวนการพิจารณาการจ่ายค่าตอบแทนแก่จำเลยและผู้เสียหายในคดีอาญาควรมีการปรับปรุงคุณสมบัติของคณะกรรมการให้มีความรู้ทางด้านกฎหมายมากขึ้น มีจิตใจที่เป็นตุลาการ โดยอาจจัดให้มีการฝึกอบรมก่อนเข้ามาเป็นกรรมการเพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจอีกทั้งปรับทัศนคติของกรรมการแต่ละท่านให้เท่ากัน

ระยะเวลาในการขอเรียกค่าตอบแทนมักมีปัญหาในทางปฏิบัติเพราะมักมีการเรียกร้อยกันเมื่อใกล้ครบเวลา ๑ ปีนับแต่วันกระทำความผิด ควรให้อำนาจขยายเวลาเรียกค่าตอบแทนได้ ยกตัวอย่างเช่น เด็ก ๓ ขวบ ถูกกระทำจนอาจาร ระยะเวลา ๑ ปีควรเริ่มนับตั้งแต่ผู้ปกครองรู้ หรือตัวเด็กรู้เอง

ปัญหาที่พบของคณะกรรมการอีกเรื่องหนึ่งก็คือ บทนิยามศัพท์ เช่นคำว่าผู้เสียหาย ทายาท ไม่มีความชัดเจน ไม่สามารถระบุได้แน่ชัดว่านำประมวลกฎหมายแพ่ง หรือประมวลกฎหมายอาญามาใช้ได้หรือไม่ เพราะเป็นกฎหมายพิเศษ

สำหรับข้อเสนอที่ให้ศาลเป็นผู้พิจารณาค่าตอบแทนแทนที่ของคณะกรรมการก็น่าสนใจ แต่ควรแก้กฎหมายให้อำนาจศาลพิจารณาแทนที่คณะกรรมการ โดยคณะกรรมการเดิมก็อาจทำหน้าที่เป็นอนุกรรมการทำความเข้าใจเห็นเสนอต่อศาลเพื่อช่วยกลั่นกรองคดีก่อนถึงศาล ส่วนกรมคุ้มครองสิทธิเองก็ทำหน้าที่งานธุรการคอยช่วยเหลือศาลในการประสานงานกับศาลในการจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา